

Bijlage bij het Wylerberg-Manifest

De groene kernwaarden

De gemeente Berg en Dal staat bekend om de geweldige combinatie van het weidse rivierenlandschap van de Waal met de bosrijke Nijmeegse stuwwal.

In het noorden ligt de dynamische rivier met zijn uiterwaarden. Het bruist er van de geologische en geomorfologische dynamiek en het water-, sediment- en zandtransport. De polders Ooijpolder en Duffelt worden door bloemrijke dijken beschermd tegen hoogwater. Hier ligt het agrarisch cultuurlandschap met natuurcomplexen en klei- en zandwinningen. Het zijn stroomruggen en komgebieden met daarin stuifduinen van Persingen en Zyfflich.

Vanaf Beek en Ubbergen strekt de markante reliëfrijke stuwwal zich naar het zuiden uit. Op de hellingen en plateaus staan gevarieerde bossen gecombineerd met oud cultuurlandschap. Het zijn grotendeels oude boskernen met overgangen naar de beboste heide hoog op de flank en naar de enken en kampen lager op de hellingen en uiteindelijk de bron- en broekgebieden bij Beek-Ubbergen en in het Bekken van Groesbeek en de Duitse Düffel. Aan de noordoostzijde is de stuwwal heel steil, met bronnen en beken in de dalen. Aan de zuidzijde ligt de waterscheiding naar het Maasdal.

Omsloten door de hellingen van de hoefijzervormig gekromde stuwwal ligt het Bekken van Groesbeek. Het is een kleinschalig landschap met laagten en dekzandruggen. Plaatselijk welt basenrijke kwel op die vele beekjes voedt. Het gebied is deels bebouwd in dorpen en linten, geflankeerd door onder meer fraaie, laaggelegen natuurgebieden als De Bruuk en het Schildbroek. De Bruuk bestaat uit bijzondere blauwgraslanden, heischrale graslanden en vochtige bossen.

De bijzondere status van het gebied

De gemeente Berg en Dal maakt deel uit van Nationaal Landschap Gelderse Poort. Daarbinnen zijn deelgebieden te onderscheiden met een bijzondere status.

De uiterwaarden zijn ecologisch kerngebied (Natura 2000) en ze maken deel uit van de grensoverschrijdende ecologische verbinding tussen Midden-Europa en de Noordzeekust. Het uiterwaardenlandschap is een deels natuurlijk en deels industrieel/recreatief landschap. De natuurparel Oude Waal-Groenlanden-Bizonbaai bestaat uit moeras, nat grasland en vochtig kleibos met veel moerasvogels. De uiterwaarden bij Erlecom, Kekeerdom en Millingen vormen een grootschalig natuurlijk rivierenlandschap met actieve rivierduinen en een grote vogelrijkdom. Het is een mozaïek van moeras, nat grasland, pioniersvegetaties, stroomdalgrasland, hardhout- en zachthoutoobos en met veel moerasvogels en libellen. Het Colenbrandersbos is een zeldzaam abelen-iepenbos dat rijk is aan soorten.

De Ooijpolder heeft een opvallend uitgebreide groenblauwe dooradering en in het agrarisch cultuurlandschap is een ecologische verbindingzone tussen Ubbergen en de Groenlanden grotendeels gerealiseerd. Hier ligt nog een opgave.

De Groenlanden is ontstaan na kleiwinning. Het vormt een ecologische eenheid met de uiterwaardennatuur. Er zijn soortenrijke schraallanden, moeras en bos en is een A-locatie voor schietwilgenbos. De Ooijse Graaf is een moerasgebied in de laagte van een oude riviermeander. Ook de ecologische verbinding Ooijse Graaf – stuwwal is nog een opgave. Zowel de Groenlanden als de Ooijse Graaf zijn Natura-2000 pabels. De Duffelt heeft enige groenblauwe en recreatieve dooradering en er liggen twee oude zand- en kleiwinninglocaties.

Op de stuwwal liggen bijzondere bos- en heidegebieden.

Het **bronnenbos De Refter Ubbergen** is een natuurparel en A-locatie bos. Het is een Essenbronbos en Essen-Iepenbos overgaand in Gewoon Eiken-Haagbeukenbos, met zeldzame plantensoorten die alleen in oude bossen voorkomen.

Het **bos op de Duivelsberg** is ook een natuurparel en A-locatie bos. Het bestaat uit Gierstgras-Beukenbos, Wintereiken-Beukenbos en Berken-Zomereikenbos en ook Elzenbronbossen. Door de specifieke omstandigheden, de löss, de hoogte en het koele klimaat van de noordhelling, komen veel soorten voor die men elders niet aantreft. In de A-locatie bevinden zich zeer oorspronkelijke en onverstoorde bronnen en beken met zuurstofrijk, snelstromend water.

De derde pabel is het **gebied van Heumensoord en de Mulderskop**. Hier staat droge heide met rijke fauna. Hier leven zandhagedis, gladde slang, vlinders en sprinkhanen en groeit de zeldzame rode dopheide.

Vanaf de stuwwalbossen loopt een, nog niet helemaal ingevulde **ecologische verbindingzone** door het agrarisch cultuurlandschap, van landgoed Nederrijk naar het Duitse Reichswald. Het zuidelijk hellingengebied is onderdeel van de ecologische verbindingzone Reichswald - Gelderse Poort (Ketelwald) met graslanden en bosjes. De inrichting is al afgestemd op de komst van het edelhert.

In het lage deel van het Bekken van Groesbeek ligt **De Bruuk**. Deze natuurparel en Natura-2000-gebied is het grootste blauwgrasland van Gelderland. Het ligt op het laagste punt van het Bekken. Het heeft een afwisseling van natte graslanden met wilgen- en elzenstruwelen en eikenbossen. Het gebied is botanisch rijk en ook rijk aan reptielen, amfibieën en dagvlinders (o.a. zilveren maan) en paddenstoelen. Het is de bedoeling dat vanaf De Bruuk de ecologische verbindingzone langs de Leigraaf doorloopt richting het Kranenburger Bruch met daarin schraallanden, bosjes, singels en poelen.

Ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden

De uiterwaarden kennen plaatselijk kleinschalige landschappen met strangen, hagen en singels, knotwilgen en kleine oobosjes. Er liggen oude kavelpatronen, doorbraakkolken, waterstaatswerken (kades en sluisjes), zand- en kleiwinningen. Er staan maar weinig bouwwerken (enkele boerderijen en steenfabrieken) en er is rust, ruimte en donkerte, behalve daar waar de uiterwaarden aan stedelijke gebieden grenzen. Veel uiterwaarden zijn vrij toegankelijk en hebben daarmee unieke recreatieve waarden. De grootschalige natuurterreinen zijn leefgebied voor weidevogels, water- en moerasvogels, vleermuizen, amfibieën, vissen, otter, bever en steenuil.

In de Ooijpolder en Duffelt zijn op veel plaatsen landschappelijke vergezichten op zowel rivier als stuwwal. De rivierdijk is als het ware een langgerekte recreatieve boulevard, van Nijmegen tot Millingen. Er liggen kleinschalige, historische landschappen met strangen,

hagen en singels, knotwilgen, knotessen en oobos, oude boerderijen, etc. Er zijn oude kavelpatronen, percelen hebben unieke veldnamen, er staan oude boerderijen op woerden en overal liggen doorbraakkolken, waterstaatswerken (dijkjes, kades en sluisjes) en kleiputten. Het agrarisch cultuurlandschap is op een unieke manier ontsloten door een netwerk van recreatieve paden in combinatie met groenblauwe dooradering, met name in de Ooijpolder. De polders zijn leefgebied voor weidevogels, water- en moerasvogels, vleermuizen, amfibieën, vissen, otter, bever, steenuil en kamsalamander.

De stuwwal kent landschappelijke vergezichten op en over de lageregelegen polders en over het Bekken van Groesbeek tot aan het Rijndal en het Reichswald. Er zijn tal van cultuurhistorische bijzonderheden zoals onder meer Romeinse sprengen, kleiputten, bebouwing, buitenplaatsen in Beek, Ubbergen, Berg en Dal en op de St. Jansberg, Middeleeuwse mottes, oude ontginningen, hakhout, houtwallen en boerderijen. De meeste bos- en heidegebieden zijn recreatief toegankelijk via onverharde wegen en wandel- en fietspaden. De stuwwal en de droge hellingen in het Bekken van Groesbeek zijn kerngebied voor amfibieën, reptielen en leefgebied voor de steenuil en de das.

Vanuit het **Bekken van Groesbeek** zijn er landschappelijke vergezichten naar de stuwwallen. De verkavelingsstructuur stamt nog grotendeels van oude ontginningen en het coulisselandschap is cultuurhistorisch waardevol. Het netwerk van oude zandpaden is in stand gebleven en waar mogelijk aangevuld met nieuwe verbindingen. Daardoor is de recreatieve structuur van het landbouwgebied van het Bekken van Groesbeek voor wandelaars en fietsers uitstekend. De lage delen van het Bekken zijn een belangrijk leefgebied voor amfibieën.

Algemeen maatschappelijke waarden van natuur en landschap

- De bijdragen aan gezondheid, welbevinden en zingeving van inwoners en bezoekers.
- Rust, ruimte en donkerte met uitzondering van de omgeving van stedelijke gebieden.
- Aardkundige waarden zoals oude rivierlopen (Ooijse Graaf), rivierduinen (Persingen), het reliëf van oeverwallen (Ooij, Leuth, Millingen), strangen en andere stromingspatronen en de Nijmeegse stuwwal.
- Grondwaterreservoir (stuwwal), door grondwaterstromen, kwel en bronbeken.
- Ecosysteemdiensten zoals biodiversiteit, wateropvang en -afvoer, drinkwater en houtproductie, recreatie.
- Bron voor natuurinclusieve landbouw en andere vormen van duurzame voedselproductie